

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА
КАФЕДРА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ

ШЕРЕШЕВСЬКІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ЧИТАННЯ: ЗАХИСТ ПРАВ ПРИВАТНОЇ ОСОБИ В УМОВАХ ВІЙНИ

*МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції*

*Одеса,
3 грудня 2025 року*

Одеса
Фенікс
2025

За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора *Є. Харитонова*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина Віталівна – д.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», проф.;
Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Павлова Вікторія Георгіївна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Лешикова Єлизавета Сергіївна – лаборант кафедри цивільного права НУ «ОЮА».

Організаційний комітет Всеукраїнської наукової конференції:

Харитонов Євген Олегович – д.ю.н., завідувач кафедри цивільного права НУ «ОЮА», член-кореспондент НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, проф.;
Давидова Ірина Віталівна – д.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», проф.;
Зубар Володимир Михайлович – к.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Кривенко Юлія Василівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Павлова Вікторія Георгіївна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Матійко Микола Володимирович – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;
Лешикова Єлизавета Сергіївна – лаборант кафедри цивільного права НУ «ОЮА».

Матеріали видано в авторській редакції.

Повну відповідальність за достовірність і якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції та їхні наукові керівники, які рекомендували ці матеріали до друку.

III 49 **Шерешевські цивілістичні читання: захист прав приватної особи в умовах війни** : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 3 груд. 2025 р.) [Електронне видання] / за заг. ред. Є. Харитонова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 250 с. – Режим доступу: ...
ISBN 978-617-8763-00-8

Збірник містить результати наукових досліджень, присвячених питанням захисту прав приватної особи. У виданні представлено актуальні теоретичні та прикладні напрацювання, що висвітлюють питання окремих аспектів захисту прав приватної особи, удосконалення механізму правового регулювання, створення нових правових інститутів, доповнення чинних нормативно-правових актів, що своєю чергою додатково актуалізує оновлення цивільного законодавства на підґрунті загального концепту приватного права.

Збірник адресовано студентам, викладачам, науковцям і всім, хто цікавиться теорією, практикою, історією та перспективами розвитку правової науки.

УДК 347.1/7

Зубар Володимир Михайлович ПОНЯТТЯ ПЕРІОДИЧНОЇ ВЛАСНОСТІ	104
Ігнатенко Сергій Сергійович ВПЛИВ РЕФОРМУВАННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ НА РЕАЛІЗАЦІЮ ОСОБОЮ ПРАВА НА ПІДПРИЄМНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	108
Калітенко Оксана Михайлівна ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕХАНІЗМІВ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРИВАТНОЇ ОСОБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ТА НАПЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ.	112
Калтишев Антон Олександрович ПРАВО НА ОСОБИСТИЙ ГЕРБ ЯК НОВЕ ОСОБИСТЕ НЕМАЙНОВЕ ПРАВО ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ	116
Кірсанов Олексій Володимирович ШАХРАЙСТВО ТА ПІДРОБКА ОСОБИСТИХ ДАНИХ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ.....	119
Кліменко Віра Вадимівна ПРАВО ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ	122
Коваленко Сергій Олегович АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	125
Кривенко Юлія Василівна ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ВОЛОНТЕРІВ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ	129
Ксьондзик Юрій Юрійович ДОБРОСОВІСНІСТЬ І ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	131
Левківський Богдан Казимирович ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИРІШЕННЯ СУДОМ СПОРІВ ЩОДО УЧАСТІ У ВИХОВАННІ ДИТИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	137
Майданик Роман Андрійович ПРИНЦИПИ РЕЧОВОГО ПРАВА В УМОВАХ ОНОВЛЕННЯ (РЕКОДИФІКАЦІЇ) ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ	139
Маковій Віктор Петрович ЕКСТРАОРДИНАРНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ТЕМПОРАЛЬНИХ ОБМЕЖЕНЬ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ	152
Матійко Микола Володимирович ОКРЕМІ ФУНКЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ СУБ'ЄКТИВНОГО ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА	156

*Ігнатенко Сергій Сергійович,
аспірант юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»*

ВПЛИВ РЕФОРМУВАННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ НА РЕАЛІЗАЦІЮ ОСОБОЮ ПРАВА НА ПІДПРИЄМНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Кожній приватній особі, яка має повну цивільну відповідальність (ч. 1 ст. 50 Цивільного кодексу України [1]), належить конституційне право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом (ст. 42 Конституції України [2]). Поряд з цим, конституційними нормами передбачено можливість встановлення окремих обмежень права особи на підприємницьку діяльність в умовах воєнного стану (ч. 2 ст. 64 Конституції України [2]).

Під обмеженням конституційних прав слід розуміти офіційне звуження їх змісту та обсягу. У традиційному розумінні діяльності визначальними поняття змісту прав особи є умови і засоби, які становлять можливості особи, необхідні для задоволення потреб її існування. Обсяг прав особи – це їх сутнісна властивість, виражена кількісними показниками можливостей особи, які відображені відповідними правами (абзац 4 пп. 5.2 п. 5 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 22.09.2005 року № 5-рп/2005 [3]). Поняття «обмеження основоположних прав і свобод» необхідно відрізняти від прийнятого у законотворчій практиці поняття «фіксація меж самої сутності прав і свобод» шляхом застосування юридичних способів (приймів), визнаючи таку практику допустимою, якщо додаткове унормування ставить за мету не звужити обсяг прав і свобод, а уточнити зміст та регламентацію процедурних питань і окреслити загальні межі основоположних прав (абзац 2 п. 10 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 12.06.2007 року № 2-рп/2007 [4]). Відтак, звуження умов та засобів, які становлять зміст права на підприємницьку діяльність, визнається обмеженням конституційних прав. У свою чергу, додаткове унормування процесу здійснення підприємницької діяльності слід розуміти як допустиму практику визначення меж реалізації відповідного конституційного права.

Одним із факторів, що має вплив на можливість реалізації особою конституційного права на підприємницьку діяльність, є податкова політика держави, яка втілюється за допомогою податкових механізмів оподаткування доходів, отриманих від провадження господарської діяльності. В Україні на законодавчому рівні закріплено, що з метою вирішення найважливіших економічних і соціальних завдань держави закони, якими регулюється оподаткування суб'єктів господарювання, повинні передбачати, зокрема, оптимальне поєднання фіскальної та стимулюючої функцій оподаткування [5, с. 84].

З моменту введення на всій території України воєнного стану (24.02.2022 року) податкове законодавство зазнало суттєвих змін, що спрямовані на адаптацію податкової системи України до умов функціонування бізнесу під час війни. Зокрема, такі зміни стосувалися реформування спрощеної системи оподаткування та, на початковому етапі їх запровадження, виконували стимулюючу функцію підтримки суб'єктів господарювання при здійсненні підприємницької діяльності в умовах війни. У своїй роботі Мельник Т. по даному питанню узагальнює, що 15 березня 2022 р. прийнято Закон України № 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану», який передбачав кардинальну податкову реформу на період воєнного стану. Відповідно до зазначеного закону, на період з 1 квітня 2022 р. до припинення / скасування дії воєнного стану право на використання спрощеної системи оподаткування було надано платникам єдиного податку 3 групи, а саме фізичним особам-підприємцям та юридичним особам будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 10 млрд грн, при цьому ставка єдиного податку становила всього 2 % від обороту без ПДВ. 01 серпня 2023 р. набрав чинності Закон України № 3219-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану», яким передбачено «скасування з 1 серпня єдиного податку в 2 % і заборону на перевірки для підакцизних товарів (алкоголь, тютюн, пальне), грального бізнесу та фінансових послуг». Таким чином, після вступу в дію Закону України № 3219-IX податкова пільга була припинена [6], що свідчить про завчасне (до настання дати припинення воєнного стану, як це первинно було передбачено) звуження обсягу прав осіб, які

оподатковують свої доходи від підприємницької діяльності за правилами спрощеної системи оподаткування.

Надалі, законодавець вводить в дію додаткові умови до порядку оподаткування підприємницьких доходів осіб, які обрали для себе цей спеціальний податковий режим. Так, починаючи з 01 січня 2025 року та до набрання чинності рішенням Верховної Ради України про завершення реформи Збройних Сил України на платників податку, що перебувають на спрощеній системі оподаткування, покладено новий обов'язок з нарахування, сплати та подання звітності по платежу «військовий збір» шляхом включення платників єдиного податку до кола платників цього збору [7; 8]. Набрання чинності цих змін має своїм наслідком посилення податкового тиску на платників, які перебувають на спрощеній системі оподаткування, адже призводить до збільшення сукупної суми їх щомісячних податкових зобов'язань.

Аналіз найсуттєвіших вищеописаних законодавчих змін, які стосувалися реформування спрощеної системи оподаткування за період війни, вказує на те, що початковою метою податкової політики держави було створення умов необхідних для підтримки господарської активності суб'єктів підприємницької діяльності під час війни. Однак наступне припинення первинно наданих для відповідної категорії платників пільг та збільшення податкового навантаження на їх підприємницьку діяльність засвідчують переорієнтацію податкової політики держави на збільшення податкового тягаря осіб, які реалізують своє конституційне право на підприємницьку діяльність перебуваючи на спрощеній системі оподаткування.

Проте, наступне припинення передбачених на початку війни пільг та тимчасове запровадження для осіб, які оподатковують свої підприємницькі доходи обравши спрощену систему оподаткування, обов'язку зі сплати до бюджету додаткового платежу у вигляді «військового збору» не може трактуватися як обмеження конституційного права особи на підприємницьку діяльність, оскільки вказана обставина сама по собі до звуження змісту чи обсягу цього конституційного права не призводить. Реформування спрощеної системи оподаткування у період дії воєнного стану, що спрямоване на збільшення податкового навантаження платників єдиного податку, стосується регламентації процесу оподаткування результатів підприємницької діяльності, а тому повинно розглядатися як допустиме визначення меж та умов реалізації відповідного конституційного права. Такий висновок по-

вною мірою корелюється із приписами статті 67 Конституції України [2], згідно якої для кожної особи встановлено зобов'язання сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом.

У підсумку слід відзначити, що подальше реформування спрощеної системи оподаткування повинне реалізовуватися з неухильним дотриманням принципів соціальної справедливості, фіскальної достатності, рівномірності та зручності сплати податків. Дотримання цих принципів є запорукою досягнення розумного балансу між фіскальними інтересами держави та інтересами приватних осіб, які здійснюючи підприємницьку діяльність оподатковують свої доходи відповідно до вимог цього спеціального податкового режиму.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 21.11.2025).
2. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 21.11.2025).
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92, пункту 6 розділу X “Перехідні положення” Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками) від 22.09.2005 року № 5-рп/2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-05#Text>
4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 70 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини першої статті 10, пункту 3 частини другої, частин п'ятої, шостої статті 11, статті 15, частини першої статті 17, статті 24, пункту 3 розділу VI “Заключні положення” Закону України “Про політичні партії в Україні” (справа про утворення політичних партій в Україні) від 12.06.2007 року № 2-рп/2007. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-07#Text>
5. Греца Я. В. Зміст, правові засоби та межі податкового планування: зарубіжний досвід та українська практика. Дис..докт.юрид.наук.:12:00:07. Ужгород. 2020. , 2020. 471 с.
6. Мельник Т. Український бізнес в умовах війни: сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення. *Journal of Innovations and Sustainability*. 2023. № 7(3), 07. URL: <https://doi.org/10.51599/is.2023.07.03.07>
7. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України» від 31.07.2014 року № 1621-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-18/ed20250101#Text>

8. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у період дії воєнного стану» від 10.10.2024 року № 4015-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4015-20#Text>

*Калітенко Оксана Михайлівна,
кандидатка юридичних наук, доцентка,
професорка кафедри цивільного права
Національного університету "Одеська
юридична академія"*

ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕХАНІЗМІВ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРИВАТНОЇ ОСОБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ТА НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ.

Воєнний стан як особливий правовий режим, запроваджений у відповідь на збройну агресію ворожої країни, створює для приватного права ситуацію підвищеного нормативного та фактичного навантаження: з одного боку, зростає потреба у швидких і дієвих засобах стабілізації суспільних відносин, а з іншого – не може бути нівельована фундаментальна природа цивільного права як «права свободи», покликаного охороняти автономію волі, приватний інтерес і непопорушність суб'єктивних прав. Законодавче визначення воєнного стану та його інструментарій (зокрема можливість тимчасових обмежень, спеціальних процедур, особливих умов функціонування інституцій) окреслюють рамку, в межах якої приватноправовий механізм захисту має діяти не декларативно, а результативно, зберігаючи людський вимір права й пріоритет гідності особи навіть у період максимальної соціальної вразливості.[1] У цьому аспекті цивілістика стикається з методологічним викликом: як забезпечити безперервність цивільного обороту та дієвість захисту прав особи за умов руйнування інфраструктури, масового переміщення населення, втрати документів, обмеження доступу до реєстрів і судів, а також появи нових форм шкоди у цифровому середовищі.

Класична конструкція захисту цивільних прав та інтересів, втілена у статті 16 Цивільного кодексу України, зберігає універсальний